

Vergaderjaar 2024–2025

32 761

Verwerking en bescherming persoonsgegevens

Nr. 326

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 juni 2025

Op 11 april jl. heeft de Autoriteit Persoonsgegevens (hierna: AP) de bevindingen gepubliceerd van haar onderzoek naar de onrechtmatige gegevensverwerkingen uit het verleden door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (hierna SZW).¹ Op 15 april jl. heeft de vaste commissie voor SZW verzocht om een brief over de afhandeling van de in het verleden onrechtmatig verwerkte persoonsgegevens door SZW.² Met deze brief voldoe ik aan dat verzoek. Ook deel ik de voortgang van het bredere hersteltraject van de onrechtmatig verwerkte persoonsgegevens sinds de voortgangsbrief van maart 2024.³

Rapport AP

In 2023 liet de toenmalig Minister van SZW weten dat SZW in het verleden onrechtmatig persoonsgegevens heeft verwerkt in de aanpak van maatschappelijke spanningen, preventie van radicalisering en de Taskforce Problematisch gedrag en ongewenste buitenlandse financiering. De AP startte na dit bericht een onderzoek. De toezichthouder onderzocht de afgelopen anderhalf jaar of SZW door haar verwerkingen van persoonsgegevens in strijd heeft gehandeld met de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), de Uitvoeringswet AVG en de daarvoor geldende Wet bescherming persoonsgegevens.

De AP concludeert dat SZW in de periode 2015 tot 2021 zonder specifieke wettelijke grondslag onderzoeken heeft gedaan of laten doen naar

¹ Autoriteit Persoonsgegevens, 2025, via <https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/actueel/ap-draagt-minister-szw-op-gegevens-moslims-over-twee-maanden-te-vernietigen>

² Regeling van werkzaamheden, 15 april 2025, https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2025A03169

³ Kamerstuk 32 761, nr. 295

personen, organisaties en netwerken.⁴ Er zijn hierin persoonsgegevens verwerkt, terwijl daar geen juridische grondslag voor was. Daarnaast zijn betrokkenen niet (vooraf) geïnformeerd over de gegevensverwerking. De AP noemt de verwerkingen niet alleen onrechtmatig, maar ook discriminerend omdat het voornamelijk personen betrof met een islamitische achtergrond.

Tegelijkertijd constateert de AP met instemming dat SZW zich heeft ingespannen om betrokkenen te informeren. De AP stelt dat SZW in haar hersteltraject waar mogelijk alle personen die zij redelijkerwijs kon bereiken, proactief heeft geïnformeerd. Daarom legt de AP SZW geen verdere maatregelen op.

Het is goed dat de AP onderzoek heeft gedaan naar deze kwestie, want er zijn zaken in het verleden niet goed gegaan. SZW heeft in het verleden persoonsgegevens verwerkt van voornamelijk mensen met een islamitische achtergrond zonder dat daarvoor een grondslag bestond. De toenmalig Minister van SZW heeft in 2023 hiervoor excuses gemaakt. Ook heeft zij erkend dat de overheid onbedoeld heeft bijgedragen aan stigmatisering van moslimgemeenschappen.

SZW maakte in die bewuste periode deel uit van de kabinetsbrede aanpak van jihadisme en uitreizigers. Deze aanpak richtte zich met name op mensen met een islamitische achtergrond. SZW had en heeft een taak in het bevorderen van maatschappelijke samenhang en sociale stabiliteit, het voorkomen van maatschappelijke spanningen en de preventie van radicalisering en stond vanwege die taak in contact met verschillende gemeenschappen. Vanwege haar kennis over sociale vraagstukken kon SZW het sociaal-maatschappelijk perspectief inbrengen in de kabinetsbrede aanpak op jihadisme en uitreizigers. Gesproken werd bijvoorbeeld over ontwikkelingen ten aanzien van landelijke fenomenen, maar ook over de omgang met (lokale) casuïstiek.

De toenmalig Minister van SZW heeft namens het kabinet met een groot aantal vertegenwoordigers uit de moslimgemeenschappen, gemeenten en rijksambtenaren gereflecteerd op de manier waarop overheden en de moslimgemeenschappen samenwerkten. In dit traject is erkend dat de werkwijze van het Rijk en gemeenten ten aanzien van radicalisering, maatschappelijke spanningen en problematisch gedrag schadelijk is geweest voor het vertrouwen in de overheid. Ook is in dat traject vastgesteld dat «door moeilijk definieerbare begrippen als anti-integratief, problematisch gedrag en salafisme uitsluitend te gebruiken om niet-strafbare gedragingen door een beperkte groep moslims aan te kaarten, de overheid onbedoeld heeft bijgedragen aan stigmatisering van moslims die hier niets mee te maken hebben. Problematiek die in de kern enkelen of specifieke groepen aan gaat, is het probleem gemaakt van een hele gemeenschap.»⁵ De lessen die zijn getrokken uit het reflectietraject onder leiding van SZW hebben bijgedragen aan versterkingen in de aanpak van het tegengaan van racisme en discriminatie, bevorderen van gelijke kansen en gezamenlijk werken aan sociaal-maatschappelijke vraagstukken.

Daarnaast wil ik benadrukken dat de activiteiten waarbij in het verleden onrechtmatig persoonsgegevens zijn verwerkt, niet meer plaatsvinden, onder andere door opheffing van de Taskforce Problematisch gedrag en ongewenste buitenlandse financiering. Ook werkt mijn ministerie aan een

⁴ Autoriteit Persoonsgegevens, 2025, via <https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/actueel/ap-draagt-minister-szw-op-gegevens-moslims-over-twee-maanden-te-vernietigen>

⁵ Kamerstuk 36 200 XV, nr. 99.

zorgvuldig hersteltraject waarin betrokkenen inzage kunnen krijgen in de gegevens die SZW over hen heeft verwerkt. In onderstaande passages deel ik hiervan de voortgang.

Voortgang inzageverzoeken

SZW heeft na het versturen van de Kamerbrief van september 2023 breed bekend gemaakt dat mensen een inzageverzoek kunnen indienen als zij willen weten of SZW hun gegevens heeft verwerkt. In reactie hierop heeft SZW een groot aantal verzoeken om inzage ontvangen. Daarnaast heeft SZW op advies van de AP betrokkenen voor zo ver mogelijk ook zelf proactief geïnformeerd over de onrechtmatige verwerking van hun gegevens.

Op moment van schrijven hebben in totaal 305 mensen een inzageverzoek gedaan. Daarvan zijn 260 verzoeken afgehandeld en 45 verzoeken nog in behandeling. Bij ongeveer 10% was sprake van onrechtmatige verwerking van persoonsgegevens.⁶ De aard en omvang van de onrechtmatige verwerkingen was zeer divers. Van deze personen zijn bijvoorbeeld persoonsgegevens zoals naam en woonplaats opgeslagen, veelal in mailverkeer. Het kon voorkomen dat uit deze gegevens levensbeschouwelijke opvatting, etniciteit of politieke opvatting te herleiden was. Soms waren ook gedragingen, uitingen en de context waarbinnen deze personen actief waren vastgelegd. In veel gevallen ontving SZW documenten van derden waarin persoonsgegevens stonden. In andere gevallen waren het documenten die SZW zelf had opgesteld, bijvoorbeeld een sentimentenoverzicht op basis van sociale media of een duiding van casuïstiek. Deze informatie over personen is niet betrokken bij besluiten over uitkeringen of toeslagen of gedeeld met organisaties die daarover gaan.

Deze verwerkingen hadden niet mogen plaatsvinden. Degenen die dit betrof hebben een inzagebesluit ontvangen met daarin excuses. Het besluit bevat, in lijn met de AVG en de rechtspraak, een overzicht van onder andere de verwerkingsdoeleinden, de ontvangers van de gegevens, de bron van de gegevens en informatie over de context van de gegevensverwerkingen. SZW biedt daarbij de mogelijkheid om de onderliggende documenten bij SZW in te zien en hierover in gesprek te gaan met SZW.

Resultaat proactief informeren van betrokkenen

Mijn ministerie heeft zich daarnaast maximaal ingespannen om betrokkenen proactief te informeren over de onrechtmatige gegevensverwerkingen. Hiertoe zijn documenten doorgenomen op de aanwezigheid van persoonsgegevens. Dit heeft geresulteerd in een aantal van 176 personen van wie onrechtmatig persoonsgegevens zijn verwerkt. Het is gelukt om ongeveer een derde hierover te informeren. Van de overige personen heeft SZW geen betrouwbare contactgegevens kunnen vinden en deze personen heeft SZW daarom niet persoonlijk kunnen informeren. De toenmalig Minister van SZW heeft tijdens het commissiedebat Integratie op 27 september 2023 en in de beantwoording op Kamervragen toegelicht dat er sprake zou zijn van een aanzienlijke groep mensen die niet persoonlijk geïnformeerd zou kunnen worden, onder andere vanwege het ontbreken van contactgegevens.⁷

⁶ Dit percentage kan nog veranderen, omdat een aantal inzageverzoeken nog in behandeling is.

⁷ Aanhangsel Handelingen II, vergaderjaar 2023/24, nr. 83.

Totaal onrechtmatige gegevensverwerkingen

In het hersteltraject heeft SZW dus de afgelopen periode betrokkenen proactief geïnformeerd over de onrechtmatige gegevensverwerking en daarnaast inzageverzoeken afgehandeld van betrokkenen die SZW uit eigen beweging hadden benaderd.

Ruim 300 mensen hebben een inzageverzoek gedaan en op dit moment is in 30 gevallen sprake van onrechtmatige verwerking(en) van persoonsgegevens. Daarnaast heeft SZW zelf 176 personen geïdentificeerd van wie persoonsgegevens zijn verwerkt. Met de uitkomsten van deze twee processen, heeft SZW daarmee zicht op 206 personen van wie onrechtmatig persoonsgegevens zijn verwerkt. Dit aantal is nog niet definitief, omdat een aantal inzageverzoeken nog in behandeling is.

Afronding hersteltraject

De komende periode blijft mijn ministerie zich onverminderd inzetten om de lopende inzageverzoeken af te handelen. Vanaf 1 januari 2026⁸ start mijn ministerie met het verwijderen van de onrechtmatig verwerkte persoonsgegevens. De gegevens van lopende inzageverzoeken worden uiteraard pas verwijderd als deze zijn afgehandeld, nadat de termijn voor het indienen van bezwaar is beëindigd of nadat alle rechtsmiddelen zoals beroep en hoger beroep niet meer openstaan.

Nu betrokkenen de over hen verwerkte persoonsgegevens hebben kunnen inzien en het onderzoek van de AP is afgerond, nadert het hersteltraject zijn einde. Mijn departement heeft zich ruim anderhalf jaar ingespannen om betrokkenen conform de AVG en zo transparant mogelijk te informeren. Dit proces maakte ook de impact zichtbaar die dit had op betrokkenen. Het is pijnlijk en kwalijk als de overheid je laat weten dat zij onrechtmatig gegevens van je heeft verwerkt. Het doel van dit traject was om eerlijk te zijn over de fouten die waren gemaakt, hoe pijnlijk dit soms ook is, en te werken aan herstel. Ik hoop dat betrokkenen duidelijkheid hebben gekregen en dit hoofdstuk nu kunnen afsluiten.

Door transparant te zijn over zaken in het verleden die niet goed zijn gegaan en een inspanning te leveren richting betrokkenen om dit recht te zetten, wil ik bijdragen aan het herstel van vertrouwen in de overheid. Om samen te leven en samen te werken is het van belang dat er sprake is van wederzijds vertrouwen. Mijn ministerie blijft zich inzetten om samen met mensen uit de vele verschillende gemeenschappen die Nederland rijk is te werken aan maatschappelijke opgaven en vanuit die samenwerking verder te bouwen aan de open samenleving. Met de Actieagenda Integratie en Open en Vrije Samenleving zet ik mij in voor een open en vrije samenleving waarin iedereen zichzelf mag zijn, gelijke kansen krijgt en volwaardig meetelt ongeacht achtergrond. En daar is iedereen voor nodig.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J.N.J. Nobel

⁸ Op verzoek van de AP zal SZW de gegevens nog bewaren tot en met 31 december 2025.